

**БІР КЕЙСТЕГІ ҒЫЛЫМ МЕН ӨНЕРДІ БІЛІМ БЕРУ
САЯСАТЫ МЕН
ТӘЖІРИБЕСІ ҮШІН РЕСУРС РЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ**

Дэвид Бриджес,
Шығыс Англия Университетінің,
Кембридж университетінің
құрметті профессоры,
Ұлыбритания

Мазмұны

- Кейс әдісі дегеніміз не?
- N=1 (не/се 2 не/се 3): Мұнда бір мәселе бар ма?
- Сандық әдіс пен кейс әдісі
- Бір кейс ғылымда, әлеуметтануда, және гуманитарлық ғылымдарда
- Кейс әдісімен білім алу: жекеден жекеге
- Кейс әдісі «жанама тәжірибе» ретінде
- Кейс әдісін жақтаушылар «әмбебаптылық» мәселесіне қалай жауап береді?
- Білім беру түсінушілігі әрқашан ерекшеліктер түсінушілігі болып қала береді ме?
- Кейс әдісі: ғылым ба, өнер ме?

Кейс әдісі дегеніміз не?

- Ол бір зат санатының мысалына бағытталған
- Ол «шектелген» - бұл көпшіліктің бір мысалы - «сыныптан алынған нұсқа» (Адельман ж/е басқалар. 1976 ж.: 141)
- Ол тарихи және әлеуметтік тұрғыдан толығымен сипатталған/ашылған (Стейк атайтындай, «ауқымды сипаттама», сәйкес сандық деректерді қоса алғанда)
- Ол бірнеше айнымалының күрделі өзара әрекетін сипаттауға тырысады
- Ол қарапайым тілмен жазылған (және/немесе қатысушылар тілінде)
- Ол тап мұндай зерттеу әдісі болып табылмайды: бұл бүкіл назарды зерттеуге аударудың бір тәсілі, зерттеуді ұсыну тісілі, алайда ол этнография, жеке/өмірбаян, тарих, «заманауи тарих» салаларынан кез келген зерттеу әдісін қолдана алады (мысалы, интервью, бақылау, мәтіндік талдау, иконографиялық талдау) (Стенхаус)

N=1 (не/се кіші сан): Мұнда бір мәселе бар ма?

- Сандық әдістер аясындағы білім беру зерттеулерінің басым парадигмасы, санау ынтасы (саналмайтын құбылыстарды да), «үлкен сандар заңы»
- Жүйе өнімділігін көрсетуге бағытталған деректердің үлкен ауқымы аясындағы ағымдағы құштарлық

Сандық әдіс пен кейс әдісі

- Сандық әдіс кейс әдісі секілді нәрсені қажет ететін мәселелерді анықтауға көмектеседі, «қалай?» және «неліктен?» сұрақтарына жауап беру үшін немесе қате мысалдарды анық ету үшін қолданылады.
- Тақырыптық зерттеулерде белгілі бір анықталған мәселенің көлемін бағалаудың сандық әдісінің қажеттілігі бөлек шығарылады.
- Сандық әдістің, олар бақылауға тырысатын түрлі айнымалыларға назар аударатыны бар; кейс әдісі бірнеше айнымалылардың күрделі өзара әрекеттесуін сипаттайды.
- Алайда, саналы түрде өлшенбейтін нәрселерді кейс әдісінің көмегімен сипаттауға, анықтауға, ашуға болады.
- Сандар әлі де әңгімелеуді қажет етеді

Бір кейс ғылымда, әлеуметтануда, және гумантарлық ғылымдарда

- Ғылымда – бірлік кейс болжамды жоққа шығару үшін қолданылады (сал. Поппер) немесе теориялық жолмен шығарылған болжамды растау үшін
- Экологиялық зерттеулерде (кейс әдісі, қайсыбір дәрежеде, әлеуметтік экология болып табылады)
- Тарихта – белгілі бір мысалға әлемді бейнелейтін суреттей қарау
- Өмірбаянда немесе жеке өмірбаянда
- Әлеуметтану мен антропологияда
- Әдебиеттануда
- Құқықтануда
- Психологияда (сал. Фрейд немесе Пиаже)

Кейс әдісімен білім алу: жекеден жекеге

- Өзінің ең мәнді нұсқасында кейс туралы жалпылау кейстен кейске жалпылауды тудырады... өнерде де солай, өнер мысал келтіріп оқытады, нақыл айтпай... (Адельман және басқалар. 1976 ж.: 142)
- Кеннеди мұғалімдерді қандай да бір зерттеудің пайдалылығына не сендіргенін сұрағанда, ол зерттеу жанрына қарамастан қолданылған суретті қалпына келтіре бастады: «*мұғалімдер өздерінің жеке тәжірибесінен алынған зерттеулер мен жағдайлар арасындағы ұқсастықтарды іздей бастады*» (Кеннеди 1999 ж.: 537, *my italics*).
- Көбінесе жағдай - кейс жиынтығымен жалпылауды емес, ұқсас кейспен жалпылауды қажет етеін жағдай. Сонда типтік пен репрезентативтікке қойылатын талаптар мақсатты кейстің дұрыс сипат қажеттігіне әкеледі. Оқырмандар өздерін қызықтырған жағдайлармен маңызды ұқсастықты растағандықтан, олар натуралистік жалпылауға негіз жасайды. (Стейк 1980: 71)

Кейс әдісі «жанама тәжірибе» ретінде

- Эксперименттік зерттеу формальды теорияларға сілтеме жасай отырып, өз қорытындыларының шынайылығына «кепілдік береді», және оларды еш өзгеріссіз оқырманға жеткізеді; тақырыптық зерттеу суррогаттық тәжірибесін ұсынады және оқырманға адам тап болатын жағдайы туралы үнсіз біліміне сүйене отырып, келісуді ұсынады. Табысты тақырыптық зерттеулер есебінде қамтылған ақиқаттар, әдебиеттегідей, «сезіну есеңгіретуімен» өтеді. (Адельман және басқалар. 1976 ж.: 143)
- Барлық оқырмандар үшін түсінуді дамытудың ең тиімді тәсілдерінің бірі – сөз арқылы аппроксимация жасау, демек, тривиалды жеке қатысу кезінде алынған табиғи тәжірибе туралы есептерімізді сипаттау. (Стейк 1980 ж.: 65)

Кейс әдісін жақтаушылар «әмбебаптылық» мәселесіне қалай жауап береді?

- Жекеден жекеге қорытынды жасау
- Кейс әдісі «жанама түсінушілік» ретінде
- Арнайы жалпылау формаларын табыңыз, мысалы, аналитикалық (Инь 1994 ж.), ретроспективалық (Стенхаус 1980 ж.), натуралистік (Стейк және Трамбулл 1982 ж.), *айқын емес* (Басси 2001 ж.)
- «Кейсті маңыздау» - «Саяси қайраткердің деректерді түсінуі жалпы қағидаттарды тікелей қолданып қана қоймай, істерді салыстырмалы зерделеумен пысықталатын пайымдаулардың арқасында күшейе түседі» (Эллиот және Люк 2009 ж.: 89)
- Кейс әдісі «Гипотеза» (Поппер) немесе «дәлелденген теория» үшін негіз ретінде (Глейзер және Штраус)
- Оқыту мен сезімді түсінудің («*verstehen*») пайдасына теорияны жинақтау мен құру объектісін қабылдамау
- Білім беру түсінігі әрдайым жеке күрделіліктегі ерекшеліктерді түсіну болып қалатынын мойындаңыз

Білім беру түсінушілігі әрқашан ерекшіліктер түсінушілігі болып қала береді ме?

- Шынайы әлеуметтік/табиғи әлем эволюциялық және өзара әрекет ететін жүйелерден тұрады. Гносеологиялық салдары - білім жергілікті сипатқа ие. Біз қорытудың негізі ретінде ... барлық жерде қолданылатын әмбебап заңдарға жүгіне алмаймыз». (Бирн 2002 ж.: 74–75 «Сандық деректерге түсінік беру» бөлімінде)
- «Бүкіл мектептер оларда жұмыс істейтін адамдардың пайымдауларын барабар ауыстыру мақсатында оқу бағдарламаларын қолдану жағдайында ұқсас келеді» (Макдональд 1971 ж., Симонстан алынған 1971 ж.: 118).
- «Теория тәжірибесіз түкке тұрмайды, теорияны жағдайға байланысты тексеру мүмкіндігі болмаса, демек, ағымдағы жағдайда оны сынап көруге мүмкіндік болмаса» (Стенхауз 1977 ж.: 3).

Кейс әдісі: ғылым ба, өнер ме?

- [Үш] маңызды бағытта ... кейспен жұмыс ғылыми білімнің барлық формаларына ұқсас: бұл ақиқатты іздеудің эмпирикалық үдерісі; бұл әлеуметтік, мәдени және танымдық процесс; ақталған шынайы сенімнің екі есе мәселесін іс жүзінде шешеді - сенімнің ақталуы мен ақтауға деген сенімнің ақталу мәселелерін. (Кеммис 1980 ж.: 106)
- Кейс әдісі - бұл уақыт пен жағдайға байланысты жалғыз дананың бейнесімен адамның жағдайы туралы ақиқатты хабарлайтын суретшінің жолы. (Макдональд және Уокер, 1975/1977 жж.: 3)

Дәйексөз келтіру және одан әрі танысу үшін

- Bridges, D (2017) *Philosophy and educational research: Epistemology, ethics, politics and quality*. Dordrecht: Kluwer/Springer.